

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

**2026-YIL / SENTABR /
9-SON, IV-QISM**

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, sentabr.
IV-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TARKIBIY SILJISHLAR INTENSIVLIGI VA ULARNING IQTISODIY O'SISH SIFATIGA TA'SIRI	14
Muxamedov Sanjar Husnutdin o'g'li	
KICHIK BIZNESDA YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI SANOAT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH OMILLARI	21
Ergashev Ulug'bek Karimovich	
SOLIQ ISLOHOTLARI SHAROITIDA SOLIQ STAVKALARINING O'ZGARISHI VA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	26
Ashirbayev Odilbek Aminbayevich	
MOLIYAVIY BOSHQARUV VA LOYIHALARNI BOSHQARISH INTEGRATSIYASI: LOYIHA XARAJATLARI, MOLIYALASHTIRISH QARORLARI VA LOYIHA NATIJADORLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNING KONTSEPTUAL TAHLILI	32
Abdukarimov Akbar G'anisherovich	
INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI EKONOMETRIK BAHOLASH VA PROGNOZLASH	37
Almuradov Abdulla	
Aziza Asrorova Oybekovna	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI RAQAMLI BOSHQARISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	43
Nashvanov Jasur Mamat o'g'li	
QISHLOQ HUDUDLARIDA AGRAR SOHADA KREATIV TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	48
Qodirova Noiba Maxmud qizi	
TIJORAT BANKLARINING LIKVIDLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	53
Nazirov Ibrohimjon Sodiqjon o'g'li	
ECONOMIC DRIVERS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN'S GRAIN SECTOR	58
Gaffarova Sarvinoz Muzaffar qizi	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПРОБЛЕМЫ ФИНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ	62
Сунатуллаева Нозима Ботир кизи	
BEHAVIORAL ECONOMICS IN PUBLIC POLICY AND BUDGET CONTROL	70
Narmanov Ulugbek	
Rahimova Hosila	
Yangiboyeva Oydin	
O'ZBEKISTON SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA BYUDJET XARAJATLARI VA MOLIYALASHTIRISH MANBALARINING 2017-2026-YILLARDAGI TRANSFORMATSIYASI	75
Abdullajonov Umidjon G'ulomjon o'g'li	
ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ИНФЛЯЦИИ И БЕЗРАБОТИЦЫ НА ТЕМПЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА	81
Нагметуллаев Айдос Абатбай-улы	
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION XIZMATLARNING MONETIZATSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	90
Sanayev Javohir Shavkat o'g'li	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT TANNARXINI KAMAYTIRISHDA STRATEGIK XARAJATLARNI BOSHQARISH USULLARINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	96
M.M.Muxammadaliyev	

O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA BOSHQARISHNING HUDUDIIY RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI	100
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi	
O'ZBEKISTON KORXONALARIDA SUN'IIY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	104
Jo'rayeva Zarina Kuntug'diyevna	
TAKRORIY VA ORALIQ OZUQA EKINLARI ASOSIDA YER YUKLAMASINI OSHIRISH – SUTCHILIK FERMER XO'JALIKLARI OZUQA BAZASINI KENGAYTIRISH ZAXIRASI.....	110
Ibodullayev Doston Sobirjon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA VOSITACHILIK MUNOSABATLARI VA MARKETING-LOGISTIKA STRATEGIYALARINI MUQOBILLASHTIRISH.....	119
Djurayev Bekzod Bekmatovich	
AGROSANOAT ISHLAB CHIQARISH RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	128
Raxmonova Sarvinoz Faxriddin qizi	
G'AZNACHILIK TIZIMIDA DAVLAT MOLIVAVIY NAZORATINI TAKOMILLASHTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI.....	134
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
DAVLAT XARIDLARI TIZIMIDA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	142
Abduraxmonova Mahliyo Nurmamatovna	
TASHQI SAVDO FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: FISKAL NEYTRALLIK, REPATRIATSIYA VA QQS MA'MURIYATCHILIGI.....	147
Almuradov Ne'mat Abdullayevich	
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ АУТСОРСИНГА ИТ-УСЛУГ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И ДЕМОГРАФИЯ	156
Назаров Зиёвуддин Шарофиддинович	
O'ZBEKISTONDA TEMIR YO'L TURIZMINI BOSHQARISH MEXANIZMINI RIVOJLANTIRISH.....	161
Nazarov Ulug'bek Akbar o'g'li	
KICHIK BIZNESNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA BOJXONA MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	167
Yuldasheva Umida Sadullayevna	
O'ZBEKISTONDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	175
Normurodov U.N.	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	182
Toshnazarov Abbosbek Xayrulloevich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES-JARAYONLARNI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	186
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
TIJORAT BANKLARIDA TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	196
Berdiyev Nodir Raxmatovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	203
Ойбекова Сарвиноз Киёмовна	
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛЬНЫХ КРИЗИСОВ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ АКТИВНОСТЬ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИНВЕСТИТОРОВ: ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ОПЫТ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	208
Хамидова Фаридахон Абдулкарим кизи	
Камилова Севара Анваровна	

GOVERNANCE CAPACITY AND GLOBAL UNIVERSITY RANKINGS IN TRANSITION ECONOMIES: A SYSTEMATIC REVIEW OF UZBEKISTAN IN COMPARATIVE PERSPECTIVE.....	220
Mukhlisa Khamidova	
O'ZBEKISTONDA TASHQI IQTISODIY FAOLIYAT RISKLARINI SUG'URTALASH HOLATI TAHLILI VA ULARNI KOMPLEKS BAHOLASH USULLARI	229
Raximov Timur Furkatovich	
TADBIR VA KO'NGILOCHAR XIZMATLAR MARKETING STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	235
Yunusov Xurshid Azamatovich	
SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN SAMARADORLIKNI BOSHQARISH TIZIMLARINING XODIMLAR XULQ-ATVORIGA TA'SIRI.....	240
Akramova Nilufar Beknazar qizi	
KO'CHMAS MULK OBYEKTLARINING BOZOR QIYMATINI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNI TIZIMLASHTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	248
Fayzieva Gulnoza Abdurumonovna	
STUDY OF THE TRIBOLOGICAL PROPERTIES OF ORGANOMINERAL MATERIALS MODIFIED WITH A POLYFUNCTIONAL MODIFIER.....	254
Rustamov Mirshokhid	
Umida Ziyamukhamedova	
Elbek Turgunaliyev	
Sotvoldiev Khasanboy	
Mirjalol Abdulakimov	
Shokhjakhon Abdurakhimov	
YASHIL DAVLAT XARIDLARI ORQALI MAHALLIY SANOAT KORXONALARINI EKOLOGIK MODERNIZATSIYALASHNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	263
Abbosbek Jurayev	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIDA YOSHLAR O'RNI, AHAMIYATI HAMDA KASBIY FAOLIYATIDA RIVOJLANISH DRAYVERLARINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMI.....	269
Muhamedov Shavkat Rovshan o'g'li	
TOSHKENT SHAHRIDA BARQAROR URBANIZATSIYANI TA'MINLASH MUAMMOLARINI HAL ETISHNING INTEGRATSIYALASHGAN YECHIMI SIFATIDA RAQAMLI EGIZAK (DIGITAL TWIN) TEXNOLOGIYASINI JORIY ETISH	277
Salimov Sobirjon	
Xusnuddinov Fazluddin Zuxruddin o'g'li	
Inoyatxodjayev Jamshid Shuxratullayevich	
TIJORAT BANKLARINING QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAGI OPERATSIYALARINI TASHKIL ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	290
Tillayev Xurshidjon Sulaymon o'g'li	
TIKUVCHILIK SANOATI KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHI BILAN BOG'LIQ MUAMMOLARNI TAHLIL QILISH	297
Babadjanova Nozima Abdullayevna	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ РОЛЬ В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	304
Камилова Наргиза Абдукахоровна	
WAYS OF IMPROVING MARKETING STRATEGIES IN HOTEL BRAND DEVELOPMENT: COMPLEMENTARITY BETWEEN PRACTICES, THE SEQUENCE OF STEPS AND THE LIMITS OF EXECUTION	309
Ergashev Oybek Mamarasul ugli	
ПРОБЛЕМЫ В УПРАВЛЕНИИ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ.....	316
Умаров Улугбек Унарович	
XALQARO TAJRIBADA KREATIV TURIZMNING RIVOJLANISH MEXANIZMLARI.....	323
Raxmonova Nilufar Yorqinovna	

МОНДАРИЈА	CONTENTS	КО'ЧМАС МУЛК ОБЪЕКТЛАРИНИНГ БОЗОР ҚИЙМАТИНИ БАХОЛАШГА ОИД НАЗАРИЙ ЙОНДАШУВЛАРНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ВА ЗАМОНАВИЙ ТЕНДЕНСИЯЛАРИ 327
СОДЕРЖАНИЕ		Yusupdjanova Nargiza Utkurovna
		МILLIY RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINING RAQOBATBARDOSHLIGI VA PUL MUOMALASI BARQARORLIGINI OSHIRISH: BAHOLASH, PROGNOZLASH, TASNIFLASH VA INTEGRATSIYA YONDASHUVLARI..... 334
		Xazratkulov O'ktamjon Xikmatullayevich
		THE ROLE OF STRATEGIC MANAGEMENT IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 338
		Nazirova Komola
		XORAZM VILOYATIDA URBANIZATSIYA SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ORQALI MINTAQQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI 343
		Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li
		O'ZBEKISTON SHAROITIDA FERTIL YOSHDAGI AYOLLAR SALOMATLIGINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BOSHQARISHNING IQTISODIY ISTIQBOLLARI..... 349
		Kayumova Otikaxon Odiljon qizi
		UMUMIY O'RTA TA'LIM TASHKILOTLARI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILG'OR XORIJIY AMALIYOTLARNING QIYOSIY TAHLILI 354
		Abdinabiyeva Aziza Raximjon qizi
		O'ZBEKISTONDA BOLALI OILALARNI IJTIMOY QO'LLAB-QUVVATLASH KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VOSITASI SIFATIDA 359
		Asomiddinova Muzayyanxon Abdurahmon qizi
		REPRESENTATION OF HUMAN EFFORT AND ACHIEVEMENT IN ENGLISH AND UZBEK PROVERBS 364
		Khakimboeva Muslima Ilkhomjon qizi
		TURIZM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNI BAHOLASH YO'NALISHLARI 370
		Abdusamatova Ruhshonaxon
		XALQARO TAJRIBADA RAQAMLI BAHOLASH TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH MODELLARI VA ULARNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH IMKONIYATLARI..... 376
		Muzaffarova Mohira Nuraliyevna
		MINTAQADA AGROKIMYO XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIYOT BARQARORLIGIGA ERISHISH 381
		Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich
		IMPLEMENTATION AND APPLICATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS (IFRS) IN THE FINANCIAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: CHALLENGES AND PROSPECTS 387
		Khatabov Temurbek Muzaffar Ugli
		DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK (DXSH) LOYIHALARIDA ASOSIY RISKLAR VA ULARNI HUQUQIY TAQSIMLASH MEKANIZMLARI: O'ZBEKISTON MISOLIDA..... 393
		Ochilov Jaloliddin Yusufjon o'g'li
		BANK TIZIMIDA ESG OMILLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI..... 403
		Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li
		Iskandarov Murod Luqmanovich
		КЛЮЧЕВЫЕ ФАКТОРЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА..... 412
		Холбаев Нодирбек Баходирович
		BYUDJET XARAJATLARI TARKIBI VA INSON KAPITALIGA INVESTITSIYA INTENSIVLIGINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON MISOLIDA KORRELYATSION-REGRESSION TAHLIL 416
		Temirov Muhammad Maxmud o'g'li

IZOTROP STERJEN UCHUN BOG'LIQ DINAMIK TERMOPLASTIK MASALANI SONLI YECHISHDA CHIZIQLASHTIRISH USULLARI VA AYIRMALI SXEMALARNING QIYOSIY TAHLILI	423
Raxmatullayeva Gulshoda Ilhom qizi	
Ibodullayev Jaxongir Maxammadi o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK MAHSULOTLARI VA XIZMATLARINING SAMARALI RIVOJLANISHINI AMALGA OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	432
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich	
To'rayev Shavkat Shuxratovich	
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	440
Pardayev To'liqin Nasirovich	
Xamidov Sherzod Gafurjonovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA INNOVATSION JARAYONLARNI BOSHQARISHNING IQTISODIY MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	446
Shukurullayeva Saida Baxtiyarovna	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI RIVOJLANISHINI SAMARALI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	452
Boratov Baxtiyor Sayfullayevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING IQTISODIY MOHIYATI, MAQSADI VA VAZIFALARI	460
G'.G'. Shermatov	
A. Yunusov	
TIJORAT BANKLARIDA INFRATUZILMAVIY INVESTITSİYALARNI LIKVIDLIK VA KAPITAL IMKONIYATLARI BILAN MUVOFIQLASHTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	465
Xojanov Baxadir Omirbayevich	
IMPROVING THE METHODOLOGY OF MARKETING COMMUNICATIONS MANAGEMENT IN THE DIGITAL ECONOMY.....	471
Hojiyeva Iroda Avezovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI KLASSTERLASH ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	475
Rabbimov Abror Mehridin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ART-TURIZMNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA XIZMATLAR BOZORINING TASHKILIY-IQTISODIY HOLATI TAHLILI	481
Isakdjanova Munajat Inog'omovna	
IMPROVING THE PRACTICE OF COMBATING THE LEGALIZATION OF PROCEEDS FROM CRIME IN COMMERCIAL BANKS	487
Abdiev Shakhboz Sayitmurodovich	
DIRECTIONS FOR ORGANIZATION OF STRATEGIC MANAGEMENT ACCOUNTING OF PROFIT IN ECONOMIC ENTITIES.....	494
Pardaeva Shakhnoza Abdinabievna	
ВЛИЯНИЕ УСКОРЕНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ИМУЩЕСТВА, ПРИНЯТОГО НА БАЛАНС БАНКОВ В СЧЁТ ЗАДОЛЖЕННОСТИ, НА БАНКИ И ЭКОНОМИКУ	498
Туймuroдов Фирдавс Файзулло угли	
RESPUBLIKA TURIZM SOHASIDA DXSHNI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI SHAKLLANTIRISH TENDENSIYALARI.....	504
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
TOSHKENT SHAHRIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI EKONOMETRIK MODELASHTIRISH	508
Daurova Gulnoza Usan Qizi	

IQTISODIYOTNI YASHIL INNOVATSIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	514
Razakova Barno Sayfiyevna	
RASMIY INSTITUTLARNING YO'QLIGI VA NORASMIY MOSLASHUV: QUYI ZARAFSHONDA SUG'ORISH SUVINI BOSHQARISH AMALIYOTI (223 TA FERMER XO'JALIGI MISOLIDA).....	523
Tursunkulov Uktam	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ QARZDORLIGINI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: RAQAMLI UNDIRISH, FISKAL OCHIQLIK VA SOLIQ INTIZOMINI RAG'BATLANTIRISH.....	529
Mirpo'latov Jahongir Muzapparovich	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI RAQAMLI MONITORING QILISH INDIKATORLARINI TANLASH VA VAZNLASHNING KO'P MEZONLI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	535
Qozaqova Munajat Sharifjanovna	
KLEYSTOGAM GUL TIPIGA EGA BO'LGAN G'O'ZA NAVLARI VA DURAGAY KOMBINATSIYALARIDA QIMMATLI XO'JALIK BELGILARINING IRSIYLANISH XUSUSIYATLARI	543
Asamatdinov Qalila Amirovich	
GURUH KORXONALARIDA DAROMADLARNI KONSOLIDATSIYALASHGAN MOLIYAVIY HISOBOTDA AKS ETTIRISHNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI	547
Davronova Dilnoza Damirovna	
O'ZBEKISTON SUG'URTA, MIKROSUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISHI, HOZIRGI HOLATI, MUAMMOLAR VA KO'RSATKICHLARI TAHLILI.....	553
Ravshanova Mohinur Urolovna	
INVESTITSIYA FAOLIGINING HUDUDIY DIFFERENSIATSIYASI VA UNING IQTISODIY FAOLIKKA TA'SIRI	558
Musinov Zokir Raxmonovich	
HUDUDIY TURIZMDA ESG TAMOIYLLARINI JORIY ETISHNING PROGNOZ PARAMETRLARI VA SAMARADORLIGI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	566
Maxmudova N. U.	
KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASHDA RISKNI QATLAMLI TAQSIMLASH MODEL VA UNING STRESS-TESTI: O'ZBEKISTON MISOLIDA.....	573
Xo'jamov Mirsodiq Abdullayevich	
AKADEMIK LITSEYLAR MOLIYAVIY FAOLIYATIDA DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATINING AMALGA OSHIRILISHI.....	578
Kariyev Maxmudjon Ganiyevich	
SANOAT KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI MOLIYAVIY BOSHQARUV MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	587
Buranbayeva Shoira Rustamovna	
"O'ZBEKINVEST" EKSPORT-IMPORT SUG'URTA KOMPANIYASIDA SUG'URTALASH JARAYONI VA SUG'URTA PORTFELI SAMARADORLIGINING TAHLILI	595
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
NUKUS SHAHRI KO'P XONADONLI TURAR-JOY BINOLARINING KAPITAL JAMG'ARMASIDAN FOYDALANISH IQTISODIY SAMARADORLIGINI ANIQLASH USLUBLARI	601
Tajeddinova Elmira Azatovna	
INNOVATSION EKOTIZIMNI SOLIQ IMTIYOZLARI ORQALI QO'LLAB-QUVVATLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASI	606
Turg'unov Behzodbek Abdurasul o'g'li	
Karimov Muzaffar	
Maraimova Umida	
INKLYUZIV OLIY TA'LIM SHAROITIDA IJTIMOYIY MARKETINGNI REJALASHTIRISH	

METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	611
Shoyev Alim Xalmuratovich	
BANK OPERATSIYALARIDA JINOIY DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISH XAVFINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	617
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONIDA JAMOATCHILIK ISHTIROKI: IMKONIYATLAR, MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	625
Saparov Ilyos Xudaymuratovich	
LOGISTIKA XARAJATLARI HISOBINI TASHKIL ETISHNING USLUBIY MASALALARI.....	630
Rashidov Uchqun Ro'zimurod o'g'li	
IMPROVING BANK FINANCING MECHANISMS FOR THE CREATIVE SECTOR OF UZBEKISTAN.....	635
Kamila Rustamovna Ermanova	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATI VA MUAMMOLI KREDITLAR DINAMIKASI.....	643
Olimova Qizlarxon To'ra qizi	
OLIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY RESURLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	650
Alimdjano Farrux Sunnatovich	
DAVLAT XARIDLARIDA INTELLEKTUAL SKORING VA SHARTNOMA MOLIYALASHTIRISHNING INTEGRATSIYALASHGAN MEXANIZMI	655
Axmedjanov Sardorbek	
HUDUDIY TADBIRKORLIK SAMARADORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNING PANEL REGRESSIYA TAHLILI	660
Xaitova Rushana O'ktamovna	
HUDUDLARNING IQTISODIY O'SISH SIFATINI DEKOMPOZITSIYALASH VA BAHOLASHNING EKONOMETRIK-STATISTIK USLUBIYOTI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA).....	665
Turayev Baxtiyor Ergashevich	
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI DIREKTORI MOLIYAVIY SAVODXONLIGINING TARKIBIY TUZILMASI VA BAHOLASH MEZONLARI	671
Berdimurotov Adxam Xayrulla o'g'li	
ТЕОРЕТИКО-НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ПОВЫШЕНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА В СФЕРЕ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ.....	675
Алламуратова Гульчехра Махсетбаевна	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YER VA MOL-MULK SOLIQLARINING FISKAL SALOHİYATINI OSHIRISH	682
Tursunova Zulayxo Abdujobir qizi	
QURILISH TASHKILOTLARIDA SIFATNI UZLUKSIZ OSHIRISHNING INTEGRATSIYALASHGAN BOSHQARUV MEXANIZMI	688
Buriyev Xakim Toshimovich	
Usmanov Ilxom Achilovich	
PR KOMPANIYALARINI LOYIHA BOSHQARUVI ASOSIDA TASHKIL ETISH SAMARADORLIGI	693
Xo'jayeva Hulkaroy Turg'unovna	
O'ZBEKISTONDA FOYDA SOLIG'I VA UNING XUSUSIYATLARI	698
Zoxidov Shaxzod Shavkat o'g'li	
O'ZBEKISTONDA QO'LLANILADIGAN BOJXONA YIG'IMLARINING MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	703
Jurayev Jonibek Javlijevich	
MAHALLIY OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA SUN'IY INTELLEKTNI JORIY ETISH IMKONIYATLARINI KOMPLEKS DIAGNOSTIKA QILISH	706
O'lmasxo'jayev Zoirxo'ja Abbos o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING ROLI.....	711
Kurambayeva Dilbar Saburbayevna	

O'ZBEKISTONDA PENSIYA TIZIMINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH: PENSIYA JAMG'ARMASI DEFITSITI VA BUDJET TRANSFERTLARIGA QARAMLIKNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	718
Oqiljonov Azizjon Olimjon o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING IMPORT TOVARLARIDAN BOJXONA TO'LOVLARINI UNDIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH YO'NALISHLARI	725
Nomozov Abduvohid Abdurazzoq o'g'li	
FOND BOZORI VOSITASIDA TIJORAT BANKLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINI KENGAYTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	731
Chorieva Mohichehra Oybek qizi	
DAVLAT BUDJETINING DAROMADLARI VA UNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING TAHLILI	736
Sharipov Zafar Bazarovich	
ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN AKTIV REYESTRI: MOLIYAVIY VA BARQARORLIK AXBOROTINING BOG'LANGANLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	743
Mardanov Muzaffar Xolboyevich	
ANALYSIS OF THE BRAND POSITIONING OF INSURANCE COMPANIES IN THE MARKET: A PERCEPTUAL MAP, THE COST OF DISTANCE AND THE GAP BETWEEN CLAIM AND PERCEPTION	751
Ibragimova Maftunakhon Shukhratjon kizi	
TIJORAT BANKLARIDA TO'LOV XIZMATLARI SIFATINI VA TEZKORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	759
Valiyev Doniyor Baxtiyor o'g'li	
AGRAR SEKTORNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH VA RAQOBAT USTUNLIGINI TA'MINLASH YO'LLARI.....	766
Berdibekov Adxamjon Ilhomjon o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARI MOLIYAVIY HISOBOTI AXBOROT SIFATINI BAHOLASH VA TAHLIL QILISH.....	771
Saidova Kamolat Farhodovna	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SALOHİYATINI BOSHQARISH VA ISHLAB CHIQARISH XAVFSIZLIGI TA'MINLASHNING METODOLOGIK JIHATLARI	775
Gulmatov Sunnatillo Nurillayevich	
O'ZBEKISTONDA BANK XIZMATLARI OMMABOPLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	784
Maxmudov Xudoyorxon Jamol o'g'li	
КРЕДИТНЫЙ ЦИКЛ, КАЧЕСТВО АКТИВОВ И «ДОГОНЯЩЕЕ» РЕЗЕРВИРОВАНИЕ В БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ УЗБЕКИСТАНА.....	791
Ю Бей	
AN'ANAVIY VA ORGANIK MEVA-SABZAVOT YETISHTIRISH METODOLOGIYALARI	797
Shavqidinova Dilnavoz	
OLIY TA'LIMDA BOSHQARUV KADRLARINI RAQAMLI MUHITDA TAYYORLASH VA ULARNING SALOHİYATINI BAHOLASH YO'LLARI	802
Kamilxo'jayeva Malikaxon Shuxratxo'jayevna	
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	
QISHLOQ XO'JALIGI TEXNIKASIDAN FOYDALANISH UCHUN ISTE'MOLCHILAR – BUYURTMACHILAR UCHUN ENG MAQBUL BO'LGAN ULGURJI (TARIF) NARXLARNI ANIQLASH MODEL.....	808
Sattarov Tulkin Abdixalilovich	
TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIGINI TARTIBGA SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	813
O'tbo'sarova Maftuna Sayfidinxo'jayevna	
MOLIYAVIY BARQARORLIK VA AKSIYADORLAR MANFAATLARI ASOSIDA AKSIYALARNI QAYTA SOTIB OLISH SIYOSATINI BAHOLASH	820
Xusainov Shavkat Abdushukurovich	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛИ ИНТЕГРИРОВАННОГО УПРАВЛЕНИЯ ТУРИСТИЧЕСКИМИ ДЕСТИНАЦИЯМИ В УЗБЕКИСТАНЕ	827
Меҳроҷбону Очилова	
MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI TRANSFORMATSIYA QILISHNING MAKROIQTISODIY MEXANIZMLARI	834
Lapasov Shaxzod Anvar o'g'li	
BUDJET OCHIQLIGI VA NATIJAGA YO'NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISH ASOSIDA MAHALLIY BUDJET XARAJATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH	839
Choriyev Xolbek Shoniyo-zovich	

BUDJET OCHIQLIGI VA NATIJAGA YO'NALTIRILGAN BUDJETLASHTIRISH ASOSIDA MAHALLIY BUDJET XARAJATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Choriyev Xolbek Shoniyozevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqolada budget ochiqligi, fuqarolar ishtiroki va natijaga yo'naltirilgan budgetlashtirishni mahalliy xarajatlar samaradorligini oshirish maqsadida birlashtiruvchi model asoslab berilgan. Tadqiqotda hujjatlarni o'rganish, institutsional va qiyosiy tahlil, tavsifiy hisoblash hamda diagnostik modelashtirish usullaridan foydalanilgan. Toshkent viloyatining 2024-yildagi 618,5 mlrd so'mlik tashabbusli budget xarajatlari moliyaviy ko'lamni, 2024, 2025 va 2030-yillarga tegishli 20, 30 va 60 foizlik qamrov ko'rsatkichlari esa tegishli hujjatlarda qayd etilgan vazifalarni ifodalaydi. Tadqiqotda natijadorlik va shartli samaradorlikni hisoblash formulalari, dastur pasporti, sohasiy indikatorlar hamda 2026–2030-yillarga mo'ljallangan yo'l xaritasi ishlab chiqilgan. Taklif etilayotgan model ehtiyojlar, moliyalashtirish, xizmatlar natijasi va keyingi resurslar taqsimotini o'zaro bog'laydi. Modelning amaliy samaradorligi tekshiriladigan ma'lumotlar mavjudligi, xizmatlar sifati va hududiy adolat tamoyillariga rioya etilishiga bog'liq. Keltirilgan sonli misol budget mablag'larining amaldagi ijrosini emas, balki hisoblash tartibini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mahalliy budget, budget ochiqligi, tashabbusli budget, dasturiy budgetlashtirish, natijadorlik, birlik tannarxi, xarajatlar sharhi, hududiy adolat.

Аннотация. В статье обосновывается модель интеграции бюджетной прозрачности, участия граждан и бюджетирования, ориентированного на результат, в целях повышения эффективности местных расходов. В исследовании применяются анализ документов, институциональный и сравнительный анализ, описательные расчёты и диагностическое моделирование. Расходы Ташкентской области на инициативное бюджетирование в размере 618,5 млрд сумов в 2024 году характеризуют финансовый масштаб, а показатели охвата в размере 20, 30 и 60 процентов, относящиеся к 2024, 2025 и 2030 годам соответственно, отражают задачи, зафиксированные в соответствующих документах. Представлены формулы расчёта результативности и условной эффективности, паспорт программы, отраслевые индикаторы и дорожная карта на 2026–2030 годы. Предлагаемая модель связывает потребности, финансирование, результаты оказания услуг и последующее распределение ресурсов. Практическая эффективность модели зависит от наличия проверяемых данных, качества услуг и соблюдения принципов территориальной справедливости. Приведённый числовой пример демонстрирует порядок расчётов, а не фактическое исполнение бюджета.

Ключевые слова: местный бюджет, бюджетная прозрачность, инициативное бюджетирование, программное бюджетирование, результативность, удельная стоимость, обзор расходов, территориальная справедливость.

Abstract. The article develops a model integrating budget transparency, citizen participation, and results-based budgeting to improve the efficiency of local public expenditure. The study employs document analysis, institutional and comparative analysis, descriptive calculations, and diagnostic modelling. The Tashkent Region's initiative-based budgeting expenditure of UZS 618.5 billion in 2024 represents the financial scale, while the coverage targets of 20%, 30%, and 60% for 2024, 2025, and 2030, respectively, reflect the objectives documented in the relevant policy documents. The article presents formulas for calculating performance and conditional efficiency, a programme profile, sector-specific indicators, and a roadmap for 2026–2030. The proposed model links identified needs, funding, service delivery outcomes, and subsequent resource allocation. Its practical effectiveness depends on the availability of verifiable data, service quality, and adherence to the principles of territorial equity. The numerical example illustrates the calculation procedure rather than actual budget execution.

Keywords: local budget, budget transparency, participatory budgeting, programme-based budgeting, performance, unit cost, expenditure review, territorial equity.

KIRISH

Mahalliy budget xarajatlarini optimallashtirish zarur xizmat sifati va hududiy adolatni saqlagan holda resursdan yuqoriroq natija olishni anglatadi. Mablag'ning kamayishi xizmat qamrovini yomonlashtirsa, moliyaviy qoldiq iqtisodiy yutuq bo'la olmaydi. Qamrov yetishmaydigan ustuvor yo'nalishda asoslangan qo'shimcha moliyalashtirish esa samaradorlikni oshirishi mumkin. Shu sababli xarajat hajmi, birlik tannarxi va aholiga ta'sir birgalikda baholanadi.

Tadqiqot muammosi fuqarolar tanlagan ustuvorlikni o'lchanadigan xizmat natijasi va keyingi moliyalashtirish qarori bilan bog'lashdan iborat. Maqsad ochiqlik va dasturiy budjetlashtirishni mahalliy budjetning to'liq sikliga integratsiyalash modelini ishlab chiqishdir. Asosiy savol: aholi ehtiyojini tekshiriladigan natija va qiyoslanadigan xarajat ma'lumotiga qanday aylantirish mumkin? Ilmiy hissa texnik saralash, dastur pasporti, natijadorlik, birlik tannarxi va qayta aloqani birlashtirishda namoyon bo'ladi. Integratsiya qaror asoslarini yaxshilashi haqidagi farazning miqdoriy tasdig'i alohida empirik tekshiruvni talab qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Budjet ochiqligi davlat organlaridagi ma'lumotni aholining mahalliy ehtiyoj haqidagi bilimlari bilan to'ldiradi. Aholi yo'l, suv, maktab, tibbiyot va yoritish muammolarini bevosita kuzatadi; professional baholash texnik talab, moliyaviy imkoniyat va xizmat standartini tekshiradi. Budjet kodeksining 17-moddasi ochiqlikni fuqarolar ishtiroki hamda budjet va ijro axborotini e'lon qilish bilan, 14-moddasi natijadorlikni ajratilgan resurs doirasida natijaga erishish bilan bog'laydi [1].

O'zbekistonda 2018-yil 22-avgustdagi PQ-3917 va 2021-yil 13-apreldagi PQ-5072-son qarorlar fuqarolar ishtirokining institutsional asosini rivojlantirdi. "Ochiq budjet" orqali loyihalarni moliyalashtirish va 2021–2024-yillardagi jarayonlar vazirlik axborotnomasida yoritilgan [2; 3; 5]. OECDning 2023-yil so'rovida 33 mamlakatdan 28 tasida natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishning biror shakli mavjudligi qayd etilgan; bu markaziy yoki federal hukumatlarga oid dalildir [9]. OECD metodikasi natijadorlik axborotidan budjet qarorida mustahkam foydalanishga tayanch beradi [10].

Axborotning iqtisodiy qiymati uni olish imkoniyati bilan birga tushunarligi, qiyoslanuvchanligi va qarorda qo'llanishiga bog'liq. Tasdiqlangan summa, xarid shartnomasi va foydalanishga topshirilgan obyekt o'rtasidagi aloqa ko'rinmasa, hisobot mavjud bo'lsa ham xarajat qaytimini baholash qiyin. Fuqarolar muammo ustuvorligini, mutaxassislar esa uni hal qilish imkoniyati va qiymatini aniqlaydi. Ushbu ikki axborot birlashganda talabni asoslangan loyihaga aylantirish mumkin. Bunda xalqaro tajriba tayyor tashkiliy shakl sifatida ko'chirilmaydi: mahalliy vakolat, ma'lumot sifati va boshlang'ich sharoit modelni moslashtirish chegaralarini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot institutsional va metodik izlanish bo'lib, tahlil birligi mahalliy budjet dasturi yoki tashabbusli budjet loyihasidir. Hujjatlar tahlili normativ talablarni, institutsional tahlil ishtirokchilar vazifalarini, qiyosiy tahlil smeta va natijaga asoslangan boshqaruv farqlarini aniqlaydi. Tavsifiy hisoblash qamrov vazifalarining farqini, diagnostik modellashtirish natija va xarajat ijrosi nisbatini ko'rsatadi. Dasturlar bo'yicha to'liq kuzatuvlar qatori mavjud bo'lmagani sababli regressiya yoki sababiy ta'sir bahosi berilmaydi.

Axborot bazasi Budjet kodeksi, fuqarolar ishtirokiga oid qarorlar, 2024-yil 4-yanvardagi 4-son qaror, 2025–2030-yillar davlat moliyasi strategiyasi, 2026–2028-yillar Fiskal strategiyasi hamda OECD materiallaridan iborat [1–3; 6–10]. 618,5 mlrd so'm va 20, 30, 60 foizlik qiymatlar Senatning Byudjet va iqtisodiy masalalar qo'mitasining 2026-yil 23-sentabrdagi 05/2489-son ma'lumotnomasiga tayanuvchi tadqiqot materiallaridan olingan [4]. Xarajat hajmi haqiqiy ko'rsatkich, foizlar esa vazifa sifatida ajratiladi. 2018–2025-yil hujjatlari islohot asosini, 2026–2030-yillar muallif taklif etgan joriy etish davrini ifodalaydi.

Baholash tejamkorlik, texnik samaradorlik, natijadorlik va hududiy adolatni farqlaydi. Resurs mablag', xodim va aktivni; mahsulot bajarilgan ishni; natija xizmat oluvchi holatidagi o'zgarishni bildiradi. Masalan, ta'limda mablag' va o'qituvchi resurs, ta'mirlangan sinfxona mahsulot, davomat va sharoit yaxshilanishi natijadir. Inson kapitali kabi uzoq muddatli ta'sir tashqi omillarga ham bog'liq bo'lgani uchun bir yillik moliyalashtirishga bevosita bog'lanmaydi. Har dastur uchun ko'p mayda ko'rsatkich o'rniga 3–5 ta asosiy indikator tavsifa etiladi.

Tejamkorlik zarur sifatdagi resursni maqbul narxda olishni, texnik samaradorlik resurs va yaratilgan mahsulot nisbatini, natijadorlik maqsadga erishishni ifodalaydi. Bir mezonidagi yaxshi qiymat boshqasidagi kamomadni bartaraf etmaydi. Kuzatuv va maqsadli qiymatning maqomi alohida saqlanadi; sonli misol tushuntirish uchun shartli tanlangan. Dastur manfaat oluvchisi aholi, ijrochisi vakolatli organ yoki budjet tashkiloti, tasdiqlash va nazorat ishtirokchisi mahalliy kengashdir. Ushbu vazifalar natija uchun javobgarlikni ma'lumotning manbasi va tekshirish tartibi bilan bog'lashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Dastur natijadorligi indikatorlar bajarilishining vaznlangan yig'indisi bilan ifodalanadi:

$$K_R = \sum_{k=1}^n (w_k \times \frac{F_k}{M_k}), \quad \sum_{k=1}^n w_k = 1 \quad (1)$$

Bu yerda

K_R — natijadorlik koeffitsiyenti;

n — indikatorlar soni;

w_k — indikator vazni;

F_k — fakt,

M_k — maqsadli qiymat.

Vaznlar manfiy bo'lmisligi, yig'indisi birga teng va yil boshida belgilangan bo'lishi kerak. Maqsad musbat, fakt va maqsadning davri hamda o'lchov birligi bir xil bo'lishi shart. F_k/M_k ko'proq bo'lishi yaxshi natijani anglatadigan indikatorga mos; kutish vaqti yoki avariya soni kabi kamayishi ijobiy ko'rsatkichlarda nisbat yo'nalishi moslashtiriladi. Musbat qiymatlarda M_k/F_k yoki oldindan belgilangan normalashtirish qo'llanadi. Nol qiymatlar va ortiqcha bajarilishni hisobga olish qoidasi ham oldindan belgilanadi; umumiy koeffitsiyent minimal sifat talabi va alohida indikatorlarni almashtirmaydi.

Natijadorlik xarajat ijrosi bilan quyidagicha qiyoslanadi:

$$K_E = \frac{K_R}{\left(\frac{X_f}{X_r}\right)} \quad (2)$$

Bu yerda:

K_E — shartli samaradorlik koeffitsiyenti;

X_f — fakt,

X_r — rejalashtirilgan xarajat.

Xarajatlar musbat, bir davrga tegishli va natija bilan mos bo'lishi kerak; dastlabki yoki aniqlashtirilgan reja qo'llangani ko'rsatiladi. Birlikdan yuqori qiymat vaznlangan natija bajarilishi xarajat ijrosidan yuqoriligini, past qiymat esa ortda qolishini bildiradi. Bu diagnostik nisbat farovonlik, sof diskontlangan qiymat yoki mutlaq ijtimoiy samarani o'lchamaydi. Qaror uchun maqsadning asoslanganligi, tashqi omillar, xizmat sifati va birlik tannarxi qo'shimcha tekshiriladi.

Taklif etilgan mexanizm fuqarolar ehtiyojini professional saralash, ijro va natija bahosi bilan bog'laydi. Senat qo'mitasi ma'lumotnomasida "Mahalla budjeti"ni rivojlantirish, identifikatsiya, alohida mavsumlar va sohaviy tanlov qayd etilgan [4]. Identifikatsiya va mavsumlar mavjud tartiblar: 2024-yil 30-yanvardagi KQ-666-IV-son qarorda "Bir fuqaro — bir ovoz" tamoyili belgilangan [12]. Taklifning rivojlantiruvchi jihati shu tartiblarni ehtiyoj, texnik tayyorlik va yakuniy natijadorlik bilan bog'lashdir; sohaviy qiyoslash muallifning metodik yechimidir (1-rasm).

1-rasm. Budjet ochiqligi va fuqarolar ishtiroki orqali xarajatlar samaradorligini oshirish mexanizmi¹

1 Muallif ishlanmasi.

2024-yilda Toshkent viloyatining "Tashabbusli budget" xarajatlari 618,5 mlrd so'mni tashkil etgani moliyaviy ko'lamni ko'rsatadi [4]. Samaradorlikni baholash uchun ushbu mablag' fizik mahsulot, manfaat oluvchi va xizmat sifati bilan bog'lanishi zarur. Bir xil ovoz olgan loyihalar 10 ming va 2 ming aholiga xizmat qilishi yoki teng qamrovda turli saqlash xarajatiga ega bo'lishi mumkin. Ovoz ustuvorlik signalini beradi; texnik va iqtisodiy baholash uning amalga oshirish oqibatini tekshiradi (1-jadval).

1-jadval.

Tashabbusli budjetlashtirish jarayonini natijadorlik mezonlari bilan to'ldirish²

Bosqich	Amaldagi asosiy belgi	Taklif etilayotgan qo'shimcha mezon	Kutiladigan samara
Taklif berish bosqichi	Loyiha soni	Muammo va manfaat oluvchilar soni	Ommaviy faollikni real ehtiyoj bilan bog'lash
Texnik saralash	Vakolat va texnik talab	Hayotiy sikl xarajati, takrorlanish, yer va loyiha tayyorligi	Amalga oshmaydigan yoki qimmat loyihalarni oldindan ajratish
Ovoz berish	Ovozlar soni	Identifikatsiyalangan ovoz, hududiy va sohaviy qamrov	Sun'iy ovoz va nomutanosib safarbarlik xavfini kamaytirish
G'oliblarni aniqlash	Reyting	Soha va mavsumlar bo'yicha qiyoslash	Turli xizmatlarni bir-biri bilan noto'g'ri raqobatlantirmaslik
Ijro	Ajratilgan va o'zlashtirilgan mablag'	Muddat, xarid qiymati, bajarilgan ish hajmi	Moliyaviy ijroni real mahsulot bilan bog'lash
Natija	Obyekt foydalanishga topshirildi	Qamrov, sifat, birlik tannarxi, foydalanish darajasi	Loyihaning iqtisodiy va ijtimoiy qaytimini baholash
Qayta aloqa	Hisobot e'lon qilindi	Muammo yechilganlik darajasi va fuqarolar qoniqishi	Keyingi mavsum ustuvorliklarini aniqlashtirish

Identifikatsiya takroriy va sun'iy ovozlarni kamaytirishi, shaxsiy ma'lumotlarni ortiqcha yig'masligi yoki oshkor qilmasligi kerak. Internet va raqamli ko'nikmasi cheklangan fuqarolar uchun muqobil ishtirok yo'llari saqlanadi. Mavsumlar ekspertiza va xarid yukini taqsimlab, yil oxiridagi shoshilinch sarflash xavfini kamaytiradi. Sohaviy guruhlash turli xizmatlarni yagona ovoz reytingida noto'g'ri qiyoslashni cheklaydi.

Texnik saralash vakolat, yer va loyiha tayyorligi, smeta, boshqa dasturda takrorlanish hamda hayotiy sikl xarajatini tekshiradi. Ovoz ko'pligi ushbu talablarning bajarilganini kafolatlamaydi. G'olib loyiha bo'yicha smeta, xarid, pudratchi, muddat, moliyalashtirish va fizik bajarilish bir joyda ochiladi. Natija esa loyiha turiga mos qamrov, sifat, foydalanish va tannarx orqali o'lchanadi (2-jadval).

2-jadval.

Tashabbusli budjet loyihalari bo'yicha natijadorlik indikatorlarining namunaviy tizimi³

Loyiha turi	Bevosita natija	Samaradorlik indikator	Sifat/natija indikator
Ichki yo'llar	Ta'mirlangan yo'l uzunligi; xizmat qilinadigan aholi	1 km ga xarajat; 1 ming aholiga xarajat	Yo'l holati va foydalanish qulayligi
Ichimlik suvi	Yangi/yangilangan tarmoq; yangi qamrov	1 abonentga va 1 km ga xarajat	Uzluksizlik, bosim va avariya kamayishi
Umumta'lim maktabi	Ta'mirlangan/jihozlangan quvvat; o'quvchilar soni	1 o'quvchiga xarajat	Sharoit, xavfsizlik, quvvatdan foydalanish
Tibbiyot muassasasi	Jihoz yoki ta'mir hisobiga xizmat quvvati	1 xizmat oluvchiga xarajat	Xizmatga kirish, navbat va uskuna yuklamasi
Ko'cha yoritish	O'rnatilgan chiroqlar va qamrov	1 chiroq/1 km ga xarajat	Energiya sarfi va xavfsizlik
Obodonlashtirish	Yaxshilangan hudud maydoni va foydalanish	1 m ² yoki 1 foydalanuvchiga xarajat	Foydalanish darajasi va saqlash xarajati

2-jadval mahsulot hajmini xizmat sifatidan ajratadi: ta'mirlangan kilometr yoki chiroq soni mahsulot, yo'l holati, suv uzluksizligi va yoritishning ishlashi sifatini bildiradi. Har loyiha uchun foydalanish yoki sifat indikator saqlanadi. Ochiq qiymatlar hududlararo qiyoslash, narx anomalialarini tekshirish va xaridni maqbullashtirishga xizmat qiladi. Biroq tafovut xizmat tarkibi va hudud sharoiti tekshirilgach baholanadi.

Natijaga yo'naltirilgan tizim smeta xarajatlarini maqsad, xizmat va natija bilan bog'langan dasturga birlashtiradi. Maqsadli indikatorlar qamroviga oid vazifalar va yangi strategik yo'nalish 3-jadvalda ajratilgan [4; 7; 8] (3-jadval).

² Muallif ishlanmasi.³ Muallif ishlanmasi.

3-jadval.

Maqsadli indikatorlar qamroviga oid ko'rsatkichlar va ularning talqini⁴

Davr yoki manba	Qamrov	Oldingi nuqtaga nisbatan farq	Ko'rsatkichning maqomi
2024-yil	20%	Boshlang'ich taqqoslash nuqtasi	Ma'lumotnomada qayd etilgan vazifa
2025-yil	30%	10 foiz punkt; nisbiy o'sish 50%	Ma'lumotnomada qayd etilgan vazifa
2030-yil	60%	2025-yilga nisbatan 30 foiz punkt; nisbiy o'sish 100%	Ma'lumotnomada qayd etilgan vazifa
Yangi strategik yo'nalish	2030-yilgacha to'liq dasturiy tizim	60 foizlik maqsad bilan aynan bir mezon emas	Strategik o'tish maqsadi

Hisoblashda $30 - 20 = 10$ foiz punkt, $(30/20 - 1) \times 100 = 50$ foiz; $60 - 30 = 30$ foiz punkt, $(60/30 - 1) \times 100 = 100$ foiz. 20 foizdan 60 foizga farq 40 foiz punkt bo'lib, yakuniy qiymat uch baravar yuqori. Bu vazifalar miqyosining qiyosidir. Indikator bilan bog'langan xarajat ulushi to'liq dasturiy tizimga teng emas: ikkinchisi tasnif, maqsad, monitoring, hisobot va qarorning integratsiyasini anglatadi.

2025-yil 8-apreldagi 210-son qaror bilan tasdiqlangan strategiya natijadorlik, fiskal axborot va hisobdorlikni rivojlantiradi. Fiskal strategiya 2030-yilgacha to'liq dasturiy budjetlashtirishga o'tishni nazarda tutadi [7; 8]. Mahalliy modelda ushbu yo'nalish resursdan mahsulot, natija va keyingi budjetgacha bo'lgan zanjir orqali ifodalanadi (2-rasm).

2-rasm. Mahalliy budjetlarda dasturiy budjetlashtirishning taklif etilayotgan arxitekturas⁵

⁴ [4; 7; 8] asosida muallif hisob-kitobi.

⁵ Muallif ishlanmasi.

Smeta moddalarining nomini almashtirish yetarli emas: dastur maqsad, manfaat oluvchi, indikator, resurs, mas'ul va ma'lumot manbasiga ega bo'lishi zarur. Umumrespublika metodologiyasi minimal talablarni, hududning boshlang'ich holati, aholisi, quvvati va xizmat standarti esa maqsadli qiymatni belgilaydi. Bir xil maqsad past bazali hududni jazolashi yoki yuqori salohiyatli hudud uchun juda oson bo'lishi mumkin (4-jadval).

4-jadval.

Mahalliy budjet dasturi pasportining tavsiya etiladigan tarkibi⁶

Element	Mazmuni	Namunaviy ko'rsatkich
Strategik maqsad	Hududdagi aniq muammoni hal qilish	Muammo bazaviy qiymati va maqsadli o'zgarish
Dastur nomi	Bir-biriga bog'liq xarajatlar va xizmatlarni birlashtirish	Dastur bo'yicha jami mablag'
Manfaat oluvchilar	Xizmatdan bevosita foydalanuvchi guruh	Soni, hududi, demografik tarkibi
Mahsulot (output)	Budjet hisobiga yaratiladigan bevosita xizmat	Xizmat/obyekt/foydalanuvchi soni
Natija (outcome)	Xizmat natijasida yuz beradigan o'zgarish	Qamrov, sifat, uzluksizlik, vaqt
Samaradorlik	Natijaning xarajatga nisbati	Birlik tannarxi; natija/xarajat
Maqsadli qiymat	Yil yakunida kutilayotgan daraja	Bazaviy → maqsadli → fakt
Ma'lumot manbasi	Natijani tasdiqlovchi axborot tizimi	Rasmiy registr, soha tizimi, ochiq ma'lumot
Mas'ul ijrochi	Natija uchun javob beruvchi organ/shaxs	Aniq vakolat va hisobot muddati
Risklar	Natijaga erishishga to'sqinlik qiluvchi omillar	Risk, ehtimollik, boshqaruv chorasi

Pasport maydonlari rejalashtirish, monitoring va baholashga xizmat qiladi. Tannarx qiyosidan oldin xarajat chegarasi birxillashtiriladi: yo'l ta'miriga drenaj va yoritish kiritilgan loyiha faqat qoplama xarajati bilan bevosita solishtirilmaydi. Ma'lumot manbasi, davri va mas'uli tekshirish imkonini ta'minlaydi.

Hisoblash misolida reja xarajati 10 mlrd, fakt xarajat 9 mlrd so'm. Uch indikatorning vazni 0,5; 0,3 va 0,2; barchasida yuqori qiymat yaxshiroq natijani bildiradi. Sifat mezoni oldindan belgilanadi. Bu qiymatlar haqiqiy hududiy kuzatuvlar emas (5-jadval).

5-jadval.

Koeffitsiyentlarni hisoblash uchun shartli dastur ma'lumotlari⁷

Indikator	Maqsad M_k	Fakt F_k	Vazn w_k	F_k / M_k
Ta'mirlangan yo'l uzunligi	10 km	9 km	0,5	0,90
Xizmat qamrovi	5 000 kishi	4 750 kishi	0,3	0,95
Sifat talabiga mos qism ulushi	100%	90%	0,2	0,90
Jami vazn	—	—	1,0	—

$$K_R = 0,5 \times 0,90 + 0,3 \times 0,95 + 0,2 \times 0,90 = 0,915$$

$$K_E = \frac{0,915}{9/10} \approx 1,0167$$

Vaznlangan maqsad bajarilishi 91,5 foiz, xarajat ijrosi 90 foiz. $K_E \approx 1,0167$ bo'lsa ham, uch indikatorning hech biri to'liq bajarilmagan. Yo'l tannarxi rejada 10 mlrd/10 km = 1 mlrd so'm/km, faktida 9 mlrd/9 km = 1 mlrd so'm/km: kilometr bo'yicha tejash yo'q. Qamrov tannarxi rejada 10 mlrd/5 000 = 2 mln so'm/kishi, faktida 9 mlrd/4 750 $\approx$ 1,895 mln so'm/kishi; bu farq sifat kamomadi bilan birga baholanadi.

1 mlrd so'mlik qoldiq sof tejash emas, chunki 1 km yo'l bajarilmagan. Haqiqiy tejash bir xil mahsulot va sifatdagi xarajatlarni qiyoslash bilan aniqlanadi; kechikish va keyingi davrga o'tgan to'lovlar ajratiladi. Koeffitsiyentning yuqoriligi avtomatik moliyalashtirish tavsiyasini bermaydi. Dastur natijasi va birlik tannarxi birgalikda qaror yo'nalishini belgilaydi (6-jadval).

6 Muallif ishlanmasi.

7 Muallifning shartli hisoblash misoli.

6-jadval.

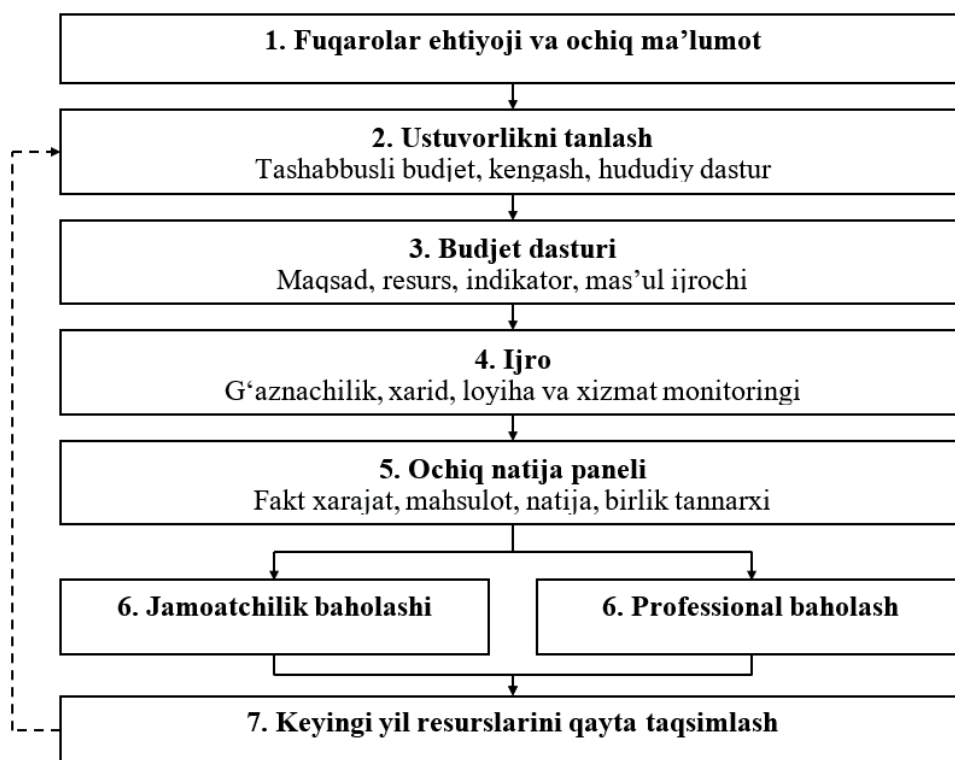
Dastur natijadorligi va tannarxiga ko'ra budget qarorini tanlash matritsasi⁸

Natija	Birlik tannarxi	Baholash	Keyingi budget qarori
Yuqori	Maqbul/past	Samarali dastur	Saqlash yoki asoslangan holda kengaytirish
Yuqori	Yuqori	Natijador, biroq qimmat	Xarid, aktiv, shtat va jarayon xarajatlarini optimallashtirish
Past	Past	Moliyalashtirish yetishmasligi yoki noto'g'ri maqsad ehtimoli	Resurs yetariligi va dastur dizaynini qayta baholash
Past	Yuqori	Past samaradorlik xavfi	Spending review, audit, qayta dizayn yoki resursni qayta taqsimlash
O'lchanmaydi	Har qanday	Axborot yetishmasligi	Indikator va ma'lumot tizimini yaratish

6-jadvaldagi past natija va past tannarx avtomatik resurs yetishmasligini anglatmaydi: maqsad, xizmat dizayni, talab va minimal standart tekshiriladi. Moliyalashtirishni o'zgartirishdan oldin sabablar va xarajatlar sharhi baholanadi. Indikator faqat hisobotda qolsa, natijaga asoslangan boshqaruv shakllanmaydi.

2024-yil 4-son qaror dasturlarni ishlab chiqish, monitoring va samaradorlikni baholash tartibini belgilaydi [6]. 2025-yilda 2026–2028-yillar dasturlarini tayyorlash bo'yicha, jumladan Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligida amaliy seminar o'tkazilgan [13]. Mahalliy xizmatlarga moslashtirishda indikatorning hududiy o'lchovi va ijrochi vakolati hisobga olinadi.

Yagona dastur identifikatori g'aznachilik, xarid, aktiv, tarmoq natijasi va ochiq hisobotni bog'laydi. Masalan, maktab ta'mirida mablag', xarid, obyekt, foydalangan o'quvchi va sharoit o'zgarishi kuzatiladi. Loyiha nomi, manzil, xarid raqami va dalolatnoma muvofiqligi, takroriy xarajat yoki natija kiritilmaganligi tekshiriladi; yangilanish sanasi, davr va tekshiruv holati ochiladi (3-rasm).

3-rasm. Budjet ochiqligi va dasturiy budjetlashtirishni integratsiyalash modeli⁹

8 Muallif ishlanmasi.

9 Muallif ishlanmasi.

Ochiq natija paneli uch darajani qamrab oladi: fuqaro uchun maqsad, mablag', bajarilish va xizmat oluvchilar; mutaxassis uchun xarid, tannarx, maqsad/fakt, kechikish va o'zgarishlar; tadqiqotchi uchun mashinada o'qiladigan ma'lumot. Moliyaviy ijro fizik bajarilishdan alohida ko'rsatiladi: to'lov va avans obyekt tayyorligi yoki sifatiga teng emas. Avvalgi loyiha natijalarining ochiqdigi nazoratni ovoz berishdan butun hayotiy sikliga kengaytiradi.

Joriy etish katta moliyaviy hajm, aholi qamrovi, o'lchanadigan natija va ma'lumot mavjudligi asosida pilotlardan boshlanadi. Yo'l, suv, obodonlashtirish va ta'lim muassasalarini saqlash qulay yo'nalishlar; o'lchash murakkab, lekin ijtimoiy zarur xizmatlar chetda qolmasligi kerak. Bosqichlar 7-jadvalda berilgan (7-jadval).

7-jadval.

Mahalliy budjetlarda natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishni bosqichma-bosqich joriy etish yo'l xaritasi¹⁰

Bosqich	Davr	Asosiy tadbir	Kutiladigan natija
1-bosqich: bazani tayyorlash	2026	Dasturlar ro'yxati, bazaviy ko'rsatkichlar, ma'lumot manbalari va mas'ullarni aniqlash	Natija indikatorlari mavjud bo'lgan pilot dasturlar
2-bosqich: pilot joriy etish	2027	Mahalliy budjetning yirik ijtimoiy va infratuzilma dasturlarini dasturiy formatga o'tkazish	Mahsulot va natija ko'rsatkichlari bilan monitoring
3-bosqich: integratsiya	2028	G'aznachilik, xarid va tarmoq ma'lumotlarini dastur identifikatori bo'yicha bog'lash	Birlik tannarxi va natija/xarajat tahlili
4-bosqich: qayta taqsimlash	2029	Spending review va natija ma'lumotidan budjet qarorida foydalanish	Past natijali xarajatlarni qayta ko'rib chiqish
5-bosqich: to'liq sikl	2030	Ochiqlik, dasturiy budjetlashtirish va jamoatchilik nazoratini yagona tizimga birlashtirish	Natijaga asoslangan to'liq budjet sikli

2026-yil tayyorlovida 2025-yil qamrov, sifat va tannarx bazasi dasturlar bo'yicha yig'ilib tekshiriladi; bu ma'lumot tayyor deb taxmin qilinmaydi. Keyingi bosqichga o'tish kalendar yil bilan emas, indikatorlarning tekshirilishi va organlarning ma'lumotdan foydalanish qobiliyati bilan baholanadi. Trening, namunaviy pasport va konsultativ yordam natija zanjiri, indikator dizayni hamda monitoring ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Moliyalashtirishni ko'rsatkichga qattiq bog'lash oson maqsad tanlash, ma'lumotni yaxshilab ko'rsatish yoki sifat hisobiga miqdorni oshirish xavfini tug'diradi. Indikatorlar sonini cheklash, tekshiriladigan manba, mustaqil ekspertiza va sifat nazorati bu xavfni kamaytiradi. Vaznlar ochiq asoslanadi; muqobil vaznlardagi sezgirlik tekshiriladi.

Integratsion model ehtiyoj haqidagi axborot orqali resursni ustuvor xizmatga, qiymatlarni qiyoslash orqali xarid va smeta tekshiruviga, ochiq natija orqali hisobdorlikka, yakuniy baho orqali qayta taqsimlashga xizmat qilishi mumkin. Bu bog'lanishlar metodik mexanizm sifatida asoslanadi. Axborotning mavjudligi yetarli emas: fuqaro, deputat va ijrochi uni tushunishi hamda qarorda ishlatishi kerak. Ochiqlik indikator manipulyatsiyasini tashqi tekshiruv bilan cheklaydi; natijadorlik esa e'lon qilingan budjet satrlariga mazmun beradi (8-jadval).

8-jadval.

Mahalliy budjetni boshqarishning an'anaviy va taklif etilayotgan natijadorlik modeli¹¹

Element	An'anaviy yondashuv	Taklif etilayotgan yondashuv
Budjet ma'lumoti	Tasdiqlangan va ijro ko'rsatkichlari	Dastur maqsadi, fakt xarajat, mahsulot va natija birga ochiladi
Fuqarolar ishtiroki	Taklif va ovoz berish	Taklif → ovoz → ijro monitoringi → natijani baholash
Loyiha tanlovi	Umumiy ovozlar reytingi	Identifikatsiya, soha/mavsum bo'yicha tanlov, texnik saralash
Moliyalashtirish	Smeta va iqtisodiy tasnif	Budjet dasturi va natija indikatorlari
Hisobot	Mablag' o'zlashtirilishi	Maqsadli/fakt natija va birlik tannarxi
Nazorat	Qonuniylik va maqsadlilik	Qonuniylik + tejamkorlik + samaradorlik + natijadorlik
Keyingi yil budjeti	Oldingi yil bazasini indeksatsiya qilish	Natija va spending review asosida qayta taqsimlash

10 2025–2030-yillar davlat moliyasi strategiyasi asosida muallifning mahalliy budjetlar uchun taklifi [7].

11 Muallif ishlanmasi.

Mahalliy kengash budjetni tasdiqlashda yirik dastur maqsadlarini, yil yakunida fakt natijalarini muhokama qiladi. Tashkilot rahbari qonuniy sarflash bilan birga vakolati va resursiga mos natija uchun javobgar bo'ladi; tashqi omil ajratiladi. Kim baza beradi, xarajatni tekshiradi, sifatni tasdiqlaydi va panelni yangilaydi, degan vazifalar muddat va o'lchov birligi bilan belgilanadi.

Natija ma'lumoti budjet so'rovi, tasdiqlash, ijro va yakuniy bahoda izchil qo'llanadi. Xarajatlar sharhi dasturga ehtiyoj, tarkib, takroriy vazifa, aktivlardan foydalanish va muqobil xizmat usulini tekshiradi. Past yuklangan obyekt uchun yangi qurilishdan oldin mavjud quvvatni ishlatish, yuqori tannarxda xarid va jarayonni yaxshilash, yaxshi natija va kam qamrovda moliyalashtirishni kengaytirish ko'rib chiqiladi. Tavsiya mahsulot, sifat va kelgusi majburiyat bilan asoslanadi [7; 8; 11].

2025-yil budjet siyosati materiallarida natijaga yo'naltirilgan tizim, fuqarolar ishtiroki, ichki nazorat, audit va xarajat tarkibini qayta ko'rish o'zaro bog'liq yo'nalishlar sifatida qayd etilgan [11]. Integratsion model bu vazifalarni loyiha va xizmat darajasidagi axborotga aylantiradi. Har yirik dastur uchun bir sahifada mablag', maqsad, fakt natija, tannarx va ijro holatini ko'rsatish kengash hamda fuqarolar muhokamasiga asos beradi. Jamoatchilik kuzatuv professional tekshiruvni to'ldiradi: xizmat oluvchi amaldagi holatni, mutaxassis texnik sifat va moliyaviy muvofiqlikni baholaydi. Qaror izi ochiq bo'lsa, aholi bildirgan ehtiyojning qaysi maqsadga aylangani va undan kim foydalangani kuzatiladi.

Maqsadni ortiqcha bajarish zarur boshqa xizmatdagi kamomadni yashirmasligi kerak. Yakuniy bahoda har indikatorning bajarilishi va tekshiruv dalili saqlanadi. Tugallanmagan obyekt xarajati foydalanishga topshirilgan xizmat natijasi bilan qiyoslanmaydi. Reja o'zgartirilganida dastlabki va aniqlashtirilgan baza orasidagi farq izohlanadi; bu farq koeffitsiyentni o'zgartirishi mumkin. Shu talablar ma'lumot sifati bilan moliyalashtirish tavsiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlaydi.

Barcha dasturlar yagona ko'rsatkichda reyting qilinmaydi: ta'lim, tibbiyot va yo'l natijalari turlicha. Qiyoslash bir xil xizmat, sifat, davr va o'xshash sharoitlarda o'tkaziladi; geologiya, material, narx va saqlash majburiyati hisobga olinadi. Minimal xizmat standarti va obyektiv ehtiyoj boshlang'ich chegara bo'lib, samaradorlik shu standartni maqbul usulda ta'minlashni anglatadi. Uzoq va aholisi siyrak hududning yuqori tannarxi zarur xizmatni to'xtatish uchun yetarli asos emas.

Katta jamoalarning ovoz safarbarligidagi ustunligi kam aholili mahalla, nogironligi bo'lgan shaxslar va raqamli imkoniyati cheklangan guruhlar ehtiyojini chetga surishi mumkin. Muvozanat avvalo sohaviy va hududiy guruhlash, takroriy ehtiyoj va texnik zaruratni tekshirish orqali ta'minlanadi; kvota yoki koeffitsiyentni avtomatik joriy etish yechim sifatida olinmaydi. Tanlov mezonlari va sabablari ochiq bo'ladi.

Hayotiy sikl qiymati boshlang'ich qurilishdan tashqari energiya, xodim, ta'mirlash, saqlash va yangilash xarajatini qamrab oladi. Ko'p yillik variantlar bir xil davr va asoslangan diskontlash bilan qiyoslanadi; bir yillik diagnostik nisbat buni almashtirmaydi. Haqiqiy iqtisodiy samara bir xil hajm va sifatidagi xarajat pasayishi, teng xarajadagi qo'shimcha xizmat va ustuvorlikka qayta taqsimlash sifatida alohida hisoblanadi.

To'liq xarajat, mahsulot, sifat va foydalanish qatori mavjud emasligi sababli 618,5 mlrd so'm uchun tejash foizi yoki modelning sababiy ta'siri belgilanmaydi. Keyingi tekshiruv pilot va qiyosiy dasturlarning bir necha davrdagi ma'lumotlarini yig'ib, boshlang'ich qamrov, narx, talab, hudud va tashqi omillarni hisobga olishi zarur. Vaznning kichik o'zgarishi qarorni keskin almashtirsa, qo'shimcha dalil talab qilinadi. Bu shartlar koeffitsiyentdan mexanik reyting sifatida foydalanishni cheklaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Budjet ochiqdigi va fuqarolar ishtiroki ehtiyoj hamda ustuvorlik haqidagi axborotni, dasturiy budjetlashtirish esa resursning xizmat va natijaga aylanishi haqidagi axborotni yaxshilaydi. Ularning integratsiyasi ehtiyoj, maqsad, resurs, xizmat, baholash va keyingi taqsimotni yagona siklga bog'laydi.

618,5 mlrd so'm moliyaviy ko'lamni, 20, 30 va 60 foiz hujjatdagi qamrov vazifalarini bildiradi; ular samaradorlikning o'lchangan o'sishi emas. Diagnostik koeffitsiyentlar tarkibiy indikator, tannarx, sifat va sabablar bilan talqin qilinadi. 2026–2030-yillar yo'l xaritasining amaliy tayanchi bazaviy ma'lumot, pilot, raqamli integratsiya, malaka va mustaqil tekshiruvdir. Shu shartlarda model past natijali xarajatlarni aniqlash va resursni zarur xizmatga yo'naltirishga yordam berishi mumkin; iqtisodiy samara haqiqiy dastur ma'lumotlari bilan tekshiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining 2013-yil 26-dekabrda Budjet kodeksi O'RQ-360-son Qonun bilan tasdiqlangan. 14 va 17-moddalar. URL: <https://lex.uz/docs/-2304138>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 22-avgustdagi "Budjet ma'lumotlarining ochiqdigi va budjet jarayonida fuqarolarning faol ishtirokini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3917-son qarori. URL: <https://lex.uz/docs/3879197>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 13-apreldagi "Budget jarayonida fuqarolarning faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5072-son qarori. URL: <https://lex.uz/uz/acts/-5370805>

4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senatining Byudjet va iqtisodiy masalalar qo'mitasi. Ma'lumotnoma. 2026-yil 23-sentabr, 05/2489-son. 1 va 2-takliflar; Toshkent viloyatida 2024-yil "Tashabbusli budjet" xarajatlariga oid ma'lumot.

5. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. "Tashabbusli budjet" bo'yicha 2024-yilda erishilgan natijalar yuzasidan axborotnoma. 2025-yil 4-fevral. URL: <https://gov.uz/oz/imv/news/view/35837>

6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 4-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasida dasturiy budjetlashtirish tizimini joriy etishda budjet mablag'larini taqsimlovchilarning budjet dasturlarini ishlab chiqish, monitoringini yuritish va ularning samaradorligini baholash tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi 4-son qarori. URL: <https://lex.uz/en/docs/-6728568>

7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 8-apreldagi "2025–2030-yillarda davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 210-son qarori. 1-ilova, 28–29-bandlar. URL: <https://lex.uz/docs/-7469803>

8. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. O'zbekiston Respublikasining 2026–2028-yillarga mo'ljallangan Fiskal strategiyasi. 7.3 va 7.5-bandlar. 2025. URL: <https://gov.uz/oz/imv/news/view/73599>

9. OECD. Government at a Glance 2025. Paris: OECD Publishing, 2025. Section 9.2 Performance budgeting. DOI: <https://doi.org/10.1787/0efd0bcd-en>.

10. Tryggvadottir Á., Bambalaite I. OECD performance budgeting framework. OECD Journal on Budgeting. 2024. Vol. 23/3. DOI: <https://doi.org/10.1787/247e9dcb-en>.

11. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. "2025-yil uchun O'zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to'g'risida"gi Qonun loyihasi va Budjetnomaga bag'ishlangan matbuot anjumani materiallari. 2024.

12. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati Kengashining 2024-yil 30-yanvardagi "Tashabbusli budjet jarayonlarini o'tkazish hamda moliyalashtirish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash to'g'risida"gi KQ-666-IV-son qarori. URL: <https://lex.uz/docs/-6790170>

13. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Dasturiy budjetlashtirish tizimini samarali joriy etish bo'yicha seminar tashkil etildi. 2025. URL: <https://gov.uz/oz/edu/news/view/44526>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 9/4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
